

## مطالعات ادبیات روایی

سال دوم، شماره‌ی دوم، پاییز و زمستان ۹۹ (پیاپی ۴)

نگاهی به فرایند نشانگی متن، در داستان کوتاه «گجسته دژ»

(نوع مقاله: پژوهشی)

محمد قائدی<sup>۱</sup> عبدالرسول صادقیپور<sup>۲</sup> فرح نیازکار<sup>۳</sup>

چکیده

در آثار صادق هدایت، در پسِ پشت هر بند یا گاهی هر واژه، با معانی متعددی مواجه هستیم که دربرگیرنده کام‌ها و ناکامی‌های فردی و اجتماعی مؤلف است. بنابراین رویکرد نشانه‌شناسانه در قبال آثار نویسنده، می‌تواند از جمله شگردهایی باشد که در راستای فهم دقیق‌تر متن، به خواننده کمک کند. نشانه‌شناسی در پی آن است که با تجزیه و تحلیل واژگانی و متنی یک اثر، نسبت آن را با ساحت‌های گوناگون بشری از قبیل روانشناسی، جامعه‌شناسی، وقایع تاریخی، اسطوره‌ای و... مشخص نماید. از آنجایی که یک داستان یا یک روایت می‌تواند با زوایای دید متفاوتی با حقیقت مواجه شود، به نظر می‌رسد که داستان کوتاه «گجسته دژ» با توجه به حضور پررنگ نمادها محمل مناسبی برای نشانه‌شناسی باشد. هدف نهایی این تحلیل آن است که به طور مشخص، با استناد بر چهارچوب نظری نشانه‌شناسی پیرس و تأکید بر شاخص‌ها و عناصر نشان-واژه‌ای و نشان‌متنی (با توجه به ظرفیت متن)، به لایه‌های پنهان در ژرفای «گجسته دژ» دست یابد و به عینی کردن آنها مبادرت ورزد. فرایند نشانگی که بر رابطه میان سه وجه نمود، موضوع و تفسیر متمرکز شده است، در دست یازیدن پژوهنده به ژرف ساخت‌های مورد اشاره، نقش پررنگی ایفا می‌کند. اینک پرسش اساسی آن است که آنچه را که فرایند نشانگی متن، نامیده‌اند تا چه میزان قادر است این پژوهش را به لایه‌های درونی متن این داستان نزدیک نماید؟ از سوی دیگر اصرار نویسنده در تکرار و پررنگ کردن برخی بندها و واژه‌ها نشان‌دهنده آن است که این داستان بر شالوده «اعتراض به وضع موجود»، بنا شده است.

fanoos60@gmail.com

۱. کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی (نویسنده مسئول)

rsl.sadeghpour@yahoo.com

۲. دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فرهنگیان شیراز.

fniaz2000@yahoo.com

۳. استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹ / ۱۰ / ۲۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹ / ۷ / ۲۴

بنابراین پژوهش حاضر در پی پاسخ به این پرسش نیز هست که الگوی نشانه‌شناسی پیرس، با ارائه چه  
متدی پژوهندگان را جهت دستیابی به ابعاد فردی و اجتماعی حاضر در گجسته دژ، یاری می‌دهد؟  
واژگان کلیدی: نشانه‌شناسی، فرایند نشانگی، پیرس، آرکی تایپ، اسطوره